

De flora en fauna van Kroondomein Het Loo

Rapportage monitoring 2016

Berglinde
natuur en landschap, onderzoek en advies

De flora en fauna van Kroondomein Het Loo

Rapportage monitoring 2016

Tekst

Gerdien Bos-Groenendijk, Klaas van Dort, Gerhard Glas, Ruud Knol & Henry Kreeftenberg

Met medewerking van

Egbert de Boer, Menno Boomsluiters, Sandra de Goeij, Saskia Guldemond, Benno te Linde, Frank Majoor, Yvonne Radstake & Regina Vlijm

Rapportnummer

VS2016.045

Projectnummer

P2016.045

Productie

De Vlinderstichting
Mennonietenweg 10
Postbus 506
6700 AM Wageningen
T 0317 46 73 46
E info@vlinderstichting.nl
www.vlinderstichting.nl

Opdrachtgever

Kroondomein Het Loo, Arthur Ebregt

Deze publicatie kan worden geciteerd als

Bos-Groenendijk, G., Dort, K. van, Glas, G., Knol, R. & Kreeftenberg, H. (2016). *De flora en fauna van Kroondomein Het Loo, rapportage monitoring 2016*. Rapport VS2016.045, De Vlinderstichting, Wageningen.

Januari 2017

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van De Vlinderstichting, noch mag het zonder een dergelijke toestemming gebruikt worden voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoud

1. Inleiding.....	5
2. Zoogdieren	6
3. Vogels	7
4. Reptielen en amfibieën	8
5. Insecten	9
6. Vegetatie	10
7. Paddenstoelen.....	12
8. Themadag Agrarische Natuur.....	14
9. Conclusie en aanbevelingen.....	16
10. Overzicht van rapportages	17

Ven op de Hoog Soerense heide - Sandra de Goeij

1. Inleiding

Voor u ligt de overzichtsrapportage van de monitoring van de flora en fauna op Kroondomein Het Loo in 2016. Getracht is om een zo compleet mogelijk beeld te geven van de soorten die dit jaar zijn waargenomen en de personen en organisaties die daaraan hebben bijgedragen. Van verschillende onderzoeken zijn de resultaten in een aparte rapportage vastgelegd. Van deze rapportages wordt in dit document alleen een samenvatting gegeven en de titels zijn opgenomen in de literatuurlijst. De ruwe data van de verschillende inventarisaties zijn als zodanig in bezit van Kroondomein Het Loo. Alle foto's in dit rapport zijn door de waarnemers van 2016 in Kroondomein Het Loo gemaakt.

Aanleiding

In 2014 heeft De Vlinderstichting namens de VOFF (sinds eind 2015 bekend onder de naam SoortenNL) de coördinatie van vrijwilligers voor Kroondomein Het Loo op zich genomen. Het doel hiervan is om de monitoring van verschillende soortgroepen op Kroondomein Het Loo vanuit een centraal punt te coördineren en beschikbaar te maken. Zo wordt het overzicht bewaard over hoe compleet de monitoring is en wordt ook de kwaliteit van de monitoring gewaarborgd.

Betrokkenen in 2016

In 2016 hebben weer veel vrijwilligers op Kroondomein Het Loo geïnventariseerd. In de meeste gevallen gaat het om vaste routes of meetpunten, die jaarlijks worden geteld. Ook zijn er dit jaar verschillende onderzoeken uitgevoerd, waaronder SNL-monitoring en adderonderzoek. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van alle waarnemers die in 2016 betrokken waren bij de monitoring en waarvan de resultaten zijn opgenomen in deze rapportage.

Tabel 1: Overzicht van de monitoring op Kroondomein Het Loo in 2016.

Soortgroep	Beschrijving	Organisatie	Waarnemers
Zoogdieren	vleermuistellingen	Vleermuiswerkgroep Gelderland	Gerhard Glas, Bert Hanekamp & Ruud Kaal
Vogels	broedvogelmonitoring (BMP)	Sovon Vogelonderzoek Nederland	Martin Jansen, Regina Vlijm & Eelke van Wijk
Reptielen & amfibieën	adderonderzoek	RAVON	Saskia Guldemond & Yvonne Radstake
Reptielen & amfibieën	onderzoek corridors en ecoducten	RAVON	Regina Vlijm
Insecten	landelijk meetnet (NEM)	De Vlinderstichting	Ludo Luckerhoff, Nina de Vries & Koos Middelkamp
Insecten	nachtvlinderinventarisatie	-	Joop Schaffers
Vegetatie	SNL-monitoring	Natuurbalans - Limes Divergens	Sandra de Goeij & Egbert de Boer
Vegetatie	soorteninventarisatie	KNNV, plantenwerkgroep afdeling Epe-Heerde	Egbert de Boer
Vegetatie	landelijk meetnet (NEM)	Berglinde BV	Louis Jan van de Berg & Benno te Linde
Mossen en korstmossen	soorteninventarisatie	BLWG	Klaas van Dort & Henry Kreeftenberg
Paddenstoelen	landelijk meetnet (NEM)	Nederlandse Mycologische Vereniging	Menno Boomsluiters, Marian Poppema, Jan Heerbaart, Herman Alting & Regina Vlijm
Paddenstoelen	paddenstoelenexcursies	KNNV Apeldoorn	Ruud Knol

2. Zoogdieren

Zoals ieder jaar zijn ook deze winter weer vleermuistellingen verricht. Er werden in 2016 geen andere groepen zoogdieren door vrijwilligers geteld.

Vleermuizen

Vleermuiswerkgroep Gelderland telt elke winter de vleermuizen op diverse locaties op Kroondomein Het Loo (tabel 2). In de winter van 2015/2016 werden in totaal 183 vleermuizen geteld (Glas, 2016), verdeeld over een viertal soorten.

Achtentwintig exemplaren konden vanwege hun positie niet gedetermineerd worden.

Tabel 2: De resultaten van de vleermuistellingen (winter) in 2016.

	Paleispark ijskelder	Paleispark kelder onder koelruimte	Paleispark kruithamer	Paleispark poort Oude Loo	Uddel vleermuiskelder	Aardhuis waterput	Hoge Duvel waterput & dienstwoning	Totaal
franjestart	35	3			12			50
watervleermuis	15	16	1		15		1	48
dwergvleermuis <i>spec.</i>		1		5			9	15
gewone grootoorvleermuis					2			2
ongedetermineerd	11		3		3	51		68
Totaal aantal individuen	61	20	4	5	32	51	10	183

Het aantal vleermuizen in de ijskelder is gelukkig weer hoger dan in vorige winters. De schimmelvorming op het rietdak en de balken in het voorportaal bleek nog aanwezig. In de kelder onder de koelruimte (slachtkelder) werden nog minder vleermuizen aangetroffen dan vorige winters. Het aantal van ijskelder en slachtkelder samen verschilt niet veel van vorig jaar, een uitwisseling tussen beide kelders is goed denkbaar.

Het aantal dwergvleermuizen op het Oude Loo was bijzonder laag. In uitvoering zijnde werkzaamheden bleken gepaard te gaan met trillingen die ook in de muren goed voelbaar waren. Of dit dé reden is geweest van het lage aantal valt niet met zekerheid te zeggen, aangezien de verblijfplek in de poort meer 'buiten' dan 'binnen' is en de overwegend zachte buitentemperaturen in de periode voor de telling hier direct door de dieren zullen zijn opgemerkt.

Het aantal vleermuizen in de kelder nabij Uddel was vergelijkbaar met dat van de vorige twee winters. Dit aantalsniveau lijkt structureel te worden, wat verheugend is. Wel is de soortensamenstelling aan wisseling onderhevig: ditmaal meer watervleermuizen en minder van beide andere soorten.

In de waterput bij het Aardhuis werden ditmaal 51 vleermuizen geteld. Dit aantal is vergelijkbaar met voorgaande jaren.

In de waterput bij dienstwoning De Hoge Duvel werd deze winter slechts één watervleermuis aangetroffen. Nu alle herstelwerk aan put en kap klaar zijn en het object tijdig weer 'in rust' was, was dit een onverklaarbaar tegenvallend resultaat.

3. Vogels

Op Kroondomein Het Loo worden broedvogels geïnventariseerd volgens de methode broedvogelmonitoring (BMP) van Sovon. Deze methodiek komt overeen met de methode die wordt voorgeschreven voor de SNL-monitoring. Het doel van de monitoring is om over de jaren een zo groot mogelijk oppervlak te bezoeken, zodat een beeld wordt verkregen van welke vogelsoorten op Kroondomein Het Loo broeden. Daarom worden elk jaar andere plots gekozen.

Bijzondere soorten (BMP-B)

In twee plots werden dit jaar bijzondere soorten geteld. In totaal werden 25 soorten broedvogels van de lijst waargenomen (tabel 3).

Tabel 3: Aantal broedparen van bijzondere soorten in twee plots in 2016.

Soort	Alkenschotense Bos (plot 8220)	Valkeniersheide (plot 8287)	Totaal aantal broedparen
appelvink		1	1
boomklever		3	3
boomkruiper	5	2	7
boomleeuwerik		1	1
boompieper	9	11	20
bosuil		1	1
buizerd		2	2
geelgors	2	4	6
gekraagde roodstaart	2	4	6
glanskop	2		2
goudhaan		4	4
goudvink		1	1
grasmus		1	1
graspieper	3	1	4
groene specht	1		1
grote bonte specht	6	5	11
grote lijster	1		1
holenduif		1	1
kuifmees	2		2
roodborsttapuit	1	4	5
tjiftjaf		2	2
vuurgoudhaan		2	2
zwarte mees	4		4
zwarte specht	1		1
zwartkop	1	6	7

Zeldzame soorten (BMP-Z)

Van de BMP-Z plots Niersen, Hoog-Soeren, Gortel, Wiesel, Uddel, Hoge Duvel en Paleispark zijn maar weinig resultaten. Het is de bedoeling dat de faunabeheerders hierin hun aandeel leveren, maar dit blijkt nog niet erg geroutineerd te gaan. Als hier vanuit Kroondomein Het Loo belang aan wordt gehecht, is het raadzaam om hier samen met de faunabeheerders meer aandacht aan te besteden. Alle faunabeheerders weten doorgaans wel waar hun raven en andere zeldzaamheden zitten, maar de gegevens worden nog niet altijd doorgegeven. Voor zowel Kroondomein Het Loo als Sovon zijn deze gegevens van belang.

Coördinator Martin Jansen heeft in totaal 20 broedparen van de middelste bonte specht gevonden: 7 in Hoog-Soeren, 4 in Wiesel en 9 in het Paleispark.

4. Reptielen en amfibieën

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de resultaten van het onderzoek in de corridors en van het adderonderzoek dat dit jaar voor het eerst plaatsvond. Er zijn geen routes gelopen in het landelijk meetnet. De routes die in het verleden jaarlijks werden gelopen, zijn gestopt.

Onderzoek corridors en ecoducten

Regina Vlijm heeft dit jaar onderzoek gedaan naar het voorkomen van reptielen en amfibieën in gebieden die een relatie hebben of in de toekomst direct verbonden worden met (geplande) ecoducten. De monitoring is uitgevoerd om inzicht te krijgen in het voorkomen van reptielen en amfibieën, niet om aantallen of populatiedichtheden vast te stellen. De resultaten zijn verwerkt in een uitgebreide rapportage (Vlijm, 2016). Daarom worden hier alleen enkele samenvattende resultaten weergegeven (tabel 4).

Tabel 4: Waargenomen soorten amfibieën en reptielen tijdens corridoronderzoek in 2016

	Bruine kikker	Gewone pad	Hazel- worm	Zand- hagedis	Levendbarende hagedis	Adder	Gladde slang
Ecoduct Hoog Buurlo	x						
Corridor Alkenschotense Bos			x	x			
Alverschotense Heide			x	x		x	x
Ecoduct spoorlijn			x	x			
Corridor Asselse Heide		x		x			
Corridor De Bieze			x	x	x		
Zandpad De Vosselt			x	x			

Adderonderzoek

Dit jaar is voor het eerst adderonderzoek gedaan op Kroondomein Het Loo, uitgevoerd door leden van de Werkgroep Adderonderzoek Nederland (WAN, onderdeel van RAVON). Het onderzoek is uitgevoerd op heideterrein de Gortelse Berg en er zijn 19 veldbezoeken gebracht. Niet alleen adders, maar ook de andere slangen zijn meegenomen in het onderzoek. In totaal zijn er 50 adders, 19 gladde slangen en 13 ringslangen waargenomen in het gebied. De dieren zijn zo mogelijk gevangen en geregistreerd. Hervangsten waren er dit seizoen nog maar heel weinig, maar zullen in de komende jaren naar verwachting waardevolle informatie op gaan leveren over populatiedichtheid, populatiesamenstelling en gedrag van de dieren.

In het gebied zijn de afgelopen jaren forse maaierwerkzaamheden uitgevoerd. Slechts 4 van de 50 adderwaarnemingen zijn gedaan binnen of aan de randen van gemaaide delen van het terrein. De gemaaide banen zijn voor de adder (en andere reptielensoorten) geen aantrekkelijk habitat. Wellicht vormen ze ook een barrière, omdat de predatiekans op de gemaaide banen zoveel groter is dan in de vegetatie. Of dit echt zo is, is nu nog niet vast te stellen, maar hieraan zal in vervolgonderzoek aandacht worden besteed. De uitgebreide onderzoeksresultaten en adviezen worden beschreven in de rapportage van het adderonderzoek (Radstake & Guldemonnd, 2016).

Adder - Saskia Guldemonnd & Yvonne Radstake

5. Insecten

Op Kroondomein Het Loo worden twee dagvlindersoorten van de Rode Lijst langs een vaste route gemonitord, namelijk bosparemoervlinder (ernstig bedreigd) en gentiaanblauwtje (bedreigd). Door elk jaar op een vaste plek volgens een vaste methode te tellen, wordt inzicht verkregen in het aantalsverloop van deze soorten. Ook werden nachtvlinders geïnventariseerd. De vergunning voor deze inventarisatie is echter in de loop van het jaar ingetrokken.

Dagvlinders

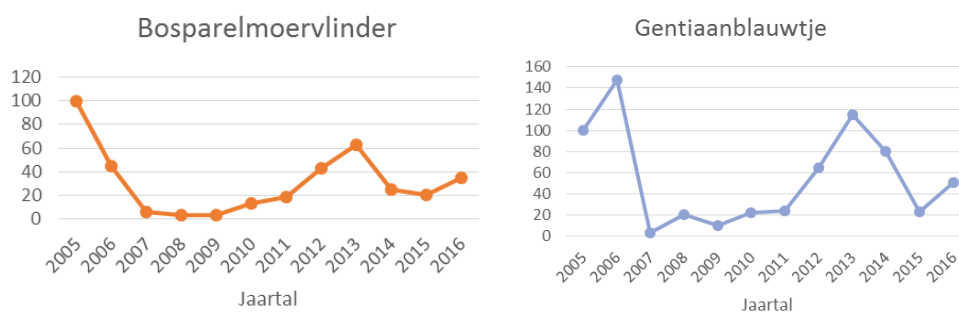
Op het terrein van Kroondomein Het Loo liggen twee routes (bosparemoervlinder) en drie plots (gentiaanblauwtje) uit het Landelijk Meetnet Dagvlinders (zie tabel 5). In de plots voor het gentiaanblauwtje worden eitjes geteld, langs de routes van de bosparemoervlinder gaat het om volwassen individuen. Twee van de drie gentiaanblauwtjeplots, die in 2014 voor het eerst geteld zijn, zijn dit jaar, evenals vorig jaar, door omstandigheden niet bezocht. Het ligt in de bedoeling om deze plots in 2017 wel weer te tellen.

Tabel 5: De resultaten van de vaste routes voor bosparemoervlinder en gentiaanblauwtje.

Nummer	Locatie	Geteld vanaf	Doelsoort	Aantal exemplaren in 2015	Aantal exemplaren in 2016
698	Elspeterweg	1999	bosparemoervlinder	26	34
1244	Cannenburgat	2005	bosparemoervlinder	19	44
707	De Bieze 1	2014	gentiaanblauwtje	niet bezocht	niet bezocht
708	De Bieze 2	2014	gentiaanblauwtje	niet bezocht	niet bezocht
1380	Uddelse Buurtveld	2005	gentiaanblauwtje	357	795

Zowel voor de bosparemoervlinder als voor het gentiaanblauwtje liggen de aantallen hoger dan vorig jaar. Dit is opmerkelijk, omdat 2016 over het algemeen een slecht jaar was voor vlinders. Dit geldt echter ook voor 2015 en 2014. Ondanks de opeenvolgende reeks slechte jaren, lijken deze soorten zich dus goed te kunnen handhaven op Kroondomein Het Loo.

Figuur 1: Indexgrafieken van bosparemoervlinder en gentiaanblauwtje op Kroondomein Het Loo in de periode 2005 – 2016.

Nachtvlinders

Dit jaar zijn er door Joop Schaffers nachtvlinderinventarisaties gedaan op het terrein van Kroondomein Het Loo. In de loop van het jaar is de vergunning echter ingetrokken, omdat Kroondomein Het Loo en de heer Schaffers het niet eens waren over de gebruikte middelen. Er zijn daardoor geen gegevens van de inventarisaties beschikbaar.

6. Vegetatie

De planteninventarisaties werden ook dit jaar weer uitgevoerd door de KNNV en adviesbureau Natuurbalans. De SNL-monitoring die Natuurbalans doet, vindt elk jaar op een andere locatie plaats. De inventarisaties van de KNNV zijn juist elk jaar op dezelfde vier percelen. Ook werd er dit jaar (voor het eerst) door twee vrijwilligers van de BLWG naar (korst)mossen gekeken en werden er in het kader van het Landelijk Meetnet Flora vegetatieopnames gemaakt.

SNL-monitoring

In 2016 is op het Hoog Soerensche Veld en de bossen rond de Hoge Duvel en het Ruitersgat SNL-monitoring uitgevoerd door ecologisch adviesbureau Natuurbalans. De resultaten hiervan zijn verwerkt in een uitgebreid rapport, dat op zichzelf de moeite waard is om gelezen te worden (Goeij, 2017).

Hertenkamp

Door de plantenwerkgroep van de KNNV, afdeling Epe-Heerde, werden voor het zesde achtereenvolgende jaar de vier graslandpercelen aan de Hertenkampseweg tussen Emst en Vaassen geïnventariseerd op de aanwezige plantengroei. In alle percelen lag het aantal soorten in 2016 op ongeveer hetzelfde niveau als in 2015. In totaal werden 198 soorten vaatplanten gevonden. Acht soorten waren nieuw voor het gebied, waarvan vijf nog een gevolg zijn van het inzaaien van één van de percelen vorig jaar. De zeldzame mossoort geel hauwmos (vanaf 2013) werd ook dit jaar weer teruggevonden. Zwart hauwmos daarentegen (vanaf 2014) is nu niet waargenomen. De exoot watercrassula in perceel 3 heeft zich sterk uitgebreid. Meer informatie over de inventarisaties in de Hertenkamp is te vinden in het verslag daarvan (Boer, 2016).

Watercrassula (*Crassula helmsii*) - Egbert de Boer

Mossen

Mossen werden door Henry Kreeftenberg geïnventariseerd in het paleispark. In totaal werden daar 145 soorten mossen aangetroffen: 115 bladmossen (inclusief 9 veenmossoorten) en 30 levermossen. Hiervan waren 28 soorten vrij zeldzaam tot zeer zeldzaam. Tussen mei en december 2016 zijn ongeveer 15 bezoeken gebracht en tot op de laatste dag van de soorteninventarisatie werden er nog weer nieuwe soorten bij gevonden. Het is dus de verwachting dat de soortenlijst van het gebied nog niet volledig is. Gezien deze resultaten kan gerust gesteld worden dat we hier te maken hebben met een mosrijk gebied. Belangrijke milieus voor mossen in het

onderzoeksgebied zijn langs de sprengen, op en langs de bospaden, rond de grote vijver, dood hout, naaldenstrooisel en stammen van oude beuken in luchtvochtige delen van het bos. Een opmerkelijke waarneming is dat meerdere mossoorten in het paleispark fertiel werden aangetroffen, terwijl dat bij die soorten bepaald zeldzaam is. Dit heeft denkkelijk te maken met de (plaatselijk) grote (lucht)vochtigheid van het gebied. Soortenlijsten en extra informatie over de aangetroffen soorten is te vinden in het verslag van de mosseninventarisatie (Kreeftenberg, 2016).

Korstmossen

Korstmossen werden door Klaas van Dort gezocht op de Dassenberg. Het enorme volume dood hout, staand zowel als liggend, maakt bosreservaat Dassenberg een hotspot voor epixylische (dood hout-bewonende) korstmossen. Deze korstmossen hebben een hoge waarde als indicatoren voor betrekkelijk ongestoorde bossen. Er is nog weinig gericht onderzoek naar deze soorten gedaan. Een korte inventarisatie leverde voor het eerst flinke populaties op van klein schorssteeltje op staand dood hout van beuk. Het gaat om een minuscule korstvormig korstmos met gesteelde vruchtlichamen ('speldenknopjes'). Opmerkelijk genoeg werd op dode beuken ook groen schorssteeltje ontdekt, een zeldzame soort die buiten het rivierengebied nog zelden is opgemerkt. Verder zijn in de Dassenberg vitale populaties aanwezig van epifytische (schorsbewonende) oud bos-indicatoren als avocadomos, beukenwrat, bruin olievlekje en maleboskorst. In het paleispark zijn dit jaar en vorig jaar, mede onder leiding van Klaas van Dort, korstmosexcursies geweest en naar aanleiding van de waarnemingen hiervan kan gesteld worden dat het paleispark een hotspot is voor epifytische korstmossen in Nederland!

De oude beuken in bosreservaat Dassenberg zijn een belangrijk toevluchtsoord voor minuscule dood houtspecialisten. Hun vruchtlichamen zijn zelden meer dan 1 mm hoog en blijven meestal onopgemerkt. - Klaas van Dort

Landelijk meetnet flora

In opdracht van de provincie Gelderland zijn dit jaar door Berglinde BV vegetatieopnames gemaakt in het kader van het Landelijk Meetnet Flora. Kroondomein Het Loo was één van de locaties in dit project. De resultaten van dit onderzoek zijn in bezit van de provincie Gelderland. Vermeldenswaardig is de observatie dat op veel plekken door gewroet van wilde zwijnen enorm veel schade wordt toegebracht aan de vegetatie. Populaties van bijvoorbeeld grote wolfsklauw, stekende wolfsklauw en dalkruid worden hierdoor ernstig aangetast. Deze wildschade werd vooral waargenomen in de regio Gortel. Het verdient aanbeveling om enkele delen met kwetsbare vegetatie vrij te houden van wilde zwijnen.

7. Paddenstoelen

In 2016 zijn ook de paddenstoelen weer gemonitord in het Landelijke Paddenstoelenmeetnet (NMV). Echter, de resultaten hiervan zullen pas in de loop van 2017 beschikbaar komen. Daarom worden in dit rapport zoals gebruikelijk de resultaten van het voorgaande jaar, namelijk 2015, besproken. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk verslag gedaan van een paddenstoelenexcursie die in 2016 plaatsvond.

Algemeen

Er is in 2015 in zeven plots uit het meetnet naar paddenstoelen gezocht, waarvan één plot soortspecifiek is voor de zeldzame pruikzwam (zie tabel 6). Plot 63, waar voorheen ook de pruikzwam werd geteld, is dit jaar vervallen, omdat de boom met de pruikzwam in 2014 is weggehaald (Bos-Groenendijk, 2015). In totaal werden er in de plots op Kroondomein Het Loo 33 verschillende soorten paddenstoelen gevonden. De aantallen soorten zijn vergelijkbaar met vorig jaar. Dit past bij de landelijke trend, die stabiel is ten opzichte van 2014.

Tabel 6: Aantal soorten paddenstoelen per telplot.

Nummer	Locatie	Geteld vanaf	Type meetpunt	Aantal soorten in 2014	Aantal soorten in 2015
59	Paleispark 't Loo 1	1998	Algemeen	12	12
60	Paleispark 't Loo 2	1998	Algemeen	15	14
61	Paleispark 't Loo 3	1998	Algemeen	11	17
63	Laan bij Loseweg	1998	Soortgericht: pruikzwam	0	vervallen
208	Asselsepad	2009	Algemeen	15	10
497	Het Kleine Loo	2001	Soortgericht: pruikzwam	0	1
726	Motketel	2006	Algemeen	6	3
947	Gortelse berg	2013	Algemeen	19	10

Paleispark

In de drie plots in het paleispark werden samen 26 soorten paddenstoelen gevonden. Nieuwe soorten zijn duivelsbroodrussula, roodschubbige gordijnzwam en eekhoorntjesbrood. De dennenzwavelkop en de rossige melkzwam, in 2014 voor het eerst, werden in 2015 niet opnieuw waargenomen. De gewone heksenboleet en de grote sponszwam werden wel teruggevonden.

Pruikzwam

In plot Het Kleine Loo is de pruikzwam dit jaar gelukkig wel weer gezien. Op de themadag bleek dat bij de faunabeheerders de locatie van deze spectaculaire soort niet bekend is. Het is aan te bevelen om over deze en andere zeldzame soorten goed met de faunabeheerders te communiceren, zodat er in het beheer rekening mee kan worden gehouden. Moet de boom in de toekomst eens gerooid worden, dan kan de pruikzwam behouden blijven wanneer de stam op een andere plaats neergelegd wordt.

Asselsepad, Motketel en Gortelse Berg

In de drie plots Asselsepad, Motketel en Gortelse Berg werden in 2015 minder soorten gevonden dan in het jaar daarvoor. De meeste soorten die ontbraken, zijn terrestrisch saprotroof of ectomycorrhiza-vormend. Enkele van deze soorten, zoals paardenhaartaailing, okergele + oranjebruine korrelhoed, gewone krulzoom, gewone heksenboleet en grote stinkzwam, laten ook landelijk een matige afname zien.

Paddenstoelenexcursies

Op 25 januari 2016 organiseerde de KNNV paddenstoelenwerkgroep Apeldoorn weer een excursie op de Dassenberg, zo langzamerhand een vertrouwd en geliefd gebied, met name voor het vinden van houtbewonende paddenstoelen. De excursie werd bij zeer zacht weer (13°C!!) door 7 deelnemers bijgewoond.

Zeldzaamheden werden niet aangetroffen, hetgeen ook niet te

verwachten was, zo hartje winter. Het beukenbos op de Dassenberg is een prachtig terrein voor paddenstoelen die op al dan niet dood hout leven. Al decennialang takelt het bos af: steeds meer beuken die aan 't eind van hun Latijn zijn, kwijnen, en worden vooral door de echte tonderzwam aangetast. En dat dode hout levert voedingsbodem voor tal van andere houtliefhebbers onder de paddenstoelen. De echte tonderzwam vind je er bij honderden. En ook de fotogenieke roodgerande houtzwam wordt steeds talrijker. Heel bijzonder was de ontdekking in 2015 van de kammetjesstekelzwam, een zeldzame soort die op sterk verrot beukenhout voorkomt. Helaas vonden we deze soort niet terug in 2016, waarschijnlijk vanwege de droogte. Maar wie weet in 2017 weer, er ligt nog zoveel beukenhout te rotten...

Roodgerande houtzwam - Ruud Knol

Echte tonderzwam - Ruud Knol

8. Themadag Agrarische Natuur

Op donderdag 24 november vond de themadag 'Agrarische Natuur op Kroondomein Het Loo' plaats. Er werd een gevarieerd programma aangeboden van lezingen, een excursie en zelfs een bezoek van Sinterklaas. Hieronder een verslag van de dag.

Welkom

Het was een gezellige drukte 's ochtends om kwart voor tien rondom Emma's Oord. Sommige mensen moesten even zoeken naar de juiste deur, maar uiteindelijk waren alle 35 bezoekers binnen. Onder het genot van een kopje koffie of thee luisterde men naar Jan-Willem Lagerweij, voorzitter van Agrarisch Collectief Veluwe, die de dag opende met een

Sinterklaas op de themadag - Ruud Knol

welkomstwoord. Daarna was het woord aan Arthur Ebregt, Hoofd beheerzaken, van Kroondomein Het Loo, die vertelde dat 12 jaar verschraling tot nu toe niet het gewenste effect heeft gehad. De graslanden zijn soortenarm en structuurloos geworden. Tijd om het roer om te gooien en te ontdekken hoe deze percelen een bron kunnen worden van leven en kleur.

Kroondomein Het Loo heeft verschillende agrarische percelen: graanakkers, wintervoedselakkers en botanisch grasland (niet maaien tussen april en juli). Op de wintervoedselakkers is het 's zomers een gezoem van jewelste en in de winter valt er heel wat te halen voor vogels (als de herten hen tenminste niet voor zijn). Op de graslanden moet in de komende jaren wat veranderen, zodat er meer bloeiende en zaaddragende soorten, meer structuur en kleur en meer variatie komt. Hoe? Misschien wel door sinusbeheer....

Sinusbeheer

Anthonie Stip spreekt over sinusbeheer - Gerdien Bos

Na een verrassingsbezoek van Sinterklaas en twee van zijn Pieten krijgt Anthonie Stip van De Vlinderstichting het woord. Terwijl hier en daar nog wat pepernoten geknabbeld worden, vertelt hij over wat vlinders en bijen nodig hebben om te overleven (nectar van het vroege voorjaar tot het late najaar, nestgelegenheid in de vorm van open zand, staand hout of structuurrijke vegetatie, en dat allemaal op niet al te grote afstand van elkaar). De meest efficiënte manier om dit in het beheer voor elkaar te krijgen, is

sinusbeheer. Dit is een vorm van maaibeheer waarin telkens de binnenzijde van een door de beheerder zelf bepaald sinuspad wordt gemaaid. Hierdoor ontstaat heel veel variatie op het perceel en daar profiteren zowel de flora als de fauna van.

Vrijwilligers

Na de pauze maakt Vincent de Boer van Sovon ons enthousiast om allemaal vogels te gaan tellen. Hiervoor moet je wel een vroege vogel zijn, want om de zangpiek van bepaalde vogelsoorten mee te maken, moet je soms al om 3 uur 's nachts op. Sommige vogels doen het als broedvogel heel goed (er wordt dus in de

broedvogelmonitoring een positieve trend geteld), terwijl ze als niet-broedvogel (andere telmethode) achteruit gaan. Dit geeft aan dat er in de overwintering iets mis gaat en dat agrarisch natuurbeheer voor wintervogels dus heel hard nodig is. Gerdien Bos van De Vlinderstichting, coördinator van de monitoring op Kroondomein Het Loo, geeft alvast wat inzicht in de monitoringresultaten van dit jaar, maar benadrukt vooral ook het belang van vrijwilligers voor een grote terreinbeheerder als het Kroondomein. De inzet van vrijwilligers is van onschatbare waarde om bepaalde zeldzame soorten te signaleren en in de gaten te houden.

Excursie

Tot slot kunnen we nog even van het winterzonnetje genieten tijdens een excursie naar een aantal agrarische percelen in de buurt van Niersen. Gert-Jan Koopman van Heem vertelt over een onderzoek dat de komende jaren gaat lopen en waarbij een perceel in zes verschillende vakken wordt verdeeld, elk met een andere combinatie van behandeling en zaadmengsel. Arthur Ebregt neemt ons mee naar een wintervoedselakker en een weideperceel dat ondanks de verschraling erg eentonig is geworden. We zijn benieuwd wat de experimenten met de verschillende behandelingen en met sinusbeheer gaan opleveren!

Impressie van de excursie tijdens de themadag - Ruud Knol

9. Conclusie en aanbevelingen

Er is in 2016 door zo'n 25 enthousiaste vrijwilligers en professionele waarnemers geïnventariseerd op Kroondomein Het Loo. Hierbij was er een goede spreiding over de belangrijkste soortgroepen.

De Dassenberg met zijn grote hoeveelheid dood hout is een waardevol gebied voor korstmossen en paddenstoelen die op dood hout leven, is dit jaar uit de inventarisaties gebleken. Goed om te weten en in het beheer rekening mee te houden.

De themadag op 24 november werd door de bezoekers bijzonder gewaardeerd en is dus voor herhaling vatbaar. Het is goed om op zo'n dag in de gelegenheid te zijn om elkaar te ontmoeten en nieuwe dingen te leren. De faunabeheerders waren deze keer niet in de gelegenheid om de dag bij te wonen vanwege een BHV-cursus. Het zou goed zijn als een deel van hen er volgend jaar wel bij kan zijn, voor ontmoeting en kennisuitwisseling met de vrijwilligers en andere aanwezigen.

Het bleek op de themadag dat de faunabeheerders nog niet voldoende op de hoogte zijn van vondsten van bijzondere soorten in hun gebied. Het is aan te bevelen om een communicatiestructuur te ontwerpen waarin faunabeheerders direct op de hoogte worden gebracht van de vindplaats van zeldzame soorten.

We willen iedereen die in 2016 heeft geïnventariseerd heel hartelijk danken voor de inspanning en betrokkenheid!

Paddenstoelenexcursie op 25 januari 2016 op de Dassenberg - Ruud Knol

10. Overzicht van rapportages

Boer, E. de (2016). Inventarisatie van 4 percelen in de Hertenkamp (Kroondomein). Plantenwerkgroep KNNV - afdeling Epe / Heerde.

Bos-Groenendijk, G. (2015). *De flora en fauna van Kroondomein Het Loo, rapportage monitoring 2015*. Rapport VS2015.033, De Vlinderstichting, Wageningen.

Glas, G.H. (2016). Inspectie in de winter 2015/2016 van vleermuiswinterkwartieren op Koninklijk Domein 't Loo te Apeldoorn. Excursieverslag GHG/2016 - 08. Vleermuiswerkgroep Gelderland, Arnhem.

Goeij, A.A.M. de (2017). SNL-kartering Kroondomein 2016. Hoog Soerense heide en bossen bij Hoge Duvel en Ruitergat. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Kreeftenberg, H. (2016). Mosseninventarisatie 2016.

Radstake, Y. & S. Guldemon (2016). Onderzoeksresultaten adderonderzoek op Het Kroondomein, omgeving Vierhouten/Emst. Werkgroep Adderonderzoek Nederland, november 2016.

Vlijm, R. (2016). Monitoring corridors en ecoduct Kroondomein 2016. November 2016

Houtwal zuidzijde ecoduct Hoog Buurlo - Regina Vlijm